

Jablonskių šeimos kronikos

Fragmentai

PARENGĖ RYMANTĖ ŠMAIŽIENĖ

Jablonskių giminės prisiminimus rinkau daug metų. Beveik visi pasakotojai jau mirę. Tai mano mamos broliai ir seserys, mano pusseserė Silvija Jablonskytė-Urbšienė, pasakojusi, ką buvo girdėjusi iš savo tėvo. Tuos prisiminimus man jie atsiųsdavo savo laiškuose.

*Jablonskiai gyveno nuo XX a. pr. Skuode, Šaulių g. 2, name, prie pasta-
to, kur dabar veikia laikraščio „Mūsų
žodis“ redakcija. Vėliau ten gyveno
P. Pliaterienė. Kazys Jablonskis gyve-
no Biržuose. Prisiminimus jis atsiun-
tė 1996 metais. A. Jablonskytė-Strau-
pienė savo atsiminimus parašė 1997–
2002 m., gyvendama Vilniuje. Petro-
nėlė Jablonskytė-Pliaterienė prisimi-
nimus užrašė 1992 metais, Klaipėdo-
je gyvenanti Silvija Jablonskytė-Urb-
šienė užrašė 2006 metais.*

„Prisimenu, kaip naktimis saugodavo miesto ramybę. Buvo tokia apie metro ilgio ir apie 3 cm storio lazda, o jos gale – pragręžta skylutė, kad būtų patogiau lazda nešioti. Ta lazda vadinosi brūklis. Ji kasdien eidavo per kaimynus – iš rankų į rankas. Gavęs brūklį, žmogus žinodavo, kad jam šiandien, pasiėmus tą lazda, reikės eiti saugoti miesto ramybę nuo visokių neprietelių. Kitą dieną jis tą brūklį perduodavo savo kaimynui. Atsimenu ir kaip tėvukas, ta lazda nešinas, išeidavo saugoti miestą. Na, ir ką? Nežinau, ar mieste kada įvyko kokia nelaimė. Gal tada žmonės tos lazdos bijodavo, gal blogų žmonių nebuvo. Žmogus, turintis tokią lazda, tada atstodavo dešimt dabartinių policininkų.“

Papasakojo Kazys Jablonskis

„Prisimenu, kaip mes, vaikai, ruošdavo-

me vakarėlius. Čia didžiausias išmislinin-
kas būdavo Kazelis. Sodnelyje padarydavo
sceną. Sukaldavo kažkaip keturis stulpus,
padarydavo duris, o sienoms Mamytė iš savo
kraičio skrynios paduodavo divonus (lova-
tieses), įsivaizduojate, duodavo sukalti. Pa-
puniukas net pats padėdavo sceną padary-
ti. Kartą vienas tėvelio draugas jam ir sako:
„Kazimierai, kur tavo protas yra, kad tu leidi
vaikams tokias zbitkas daryti – viską ne tik
duodi, bet ir leidi viską daryti, net ir tokias
scenas sukalti. Nežinau, kokiais ponaičiu-
kais tu juos išauginsi, kad taip viską leidi“. O
papunukas žinojo, ką daro. Jis specialiai
viską leisdavo, kad vaikams namuose būtų
įdomu ir jie nesidaužytų po miestą. Paskui
mes tokius vakarėlius ruošdavome ir darži-
nėlėje. O vieną kartą jis net leido kambarį
išgriauti sieną (iki to laiko, kad vaikams bū-
tų patogiau, iš vieno kambario, perskyrus jį
lentine pertvara, buvo padaryti du kambai-
rėliai) ir ten pasidaryti sceną. Kitame kam-
baryje sėdėdavo žiūrovai. Tų žmonių tiek ir
tebuvo: namiškiei, kaimynai ir tie, kurie at-
važiuodavo iš mūsų giminių. Tokių vaidini-
mų, kaip mūsų kieme, daugiau visame
Skuode nebūdavo. Kazys parašydavo skel-
bimą, kad įvyks vakaras, ir prisegdavo prie
elektros stulpo.

Gerai prisimenu, kaip papuniukas mane
ir Kazį nuvedė į mokyklą. Atsimenu, kad abu
skyrėi buvo viename dideliame kambaryje,
kur vėliau buvo mokyklos salė. Nuvedęs
į mokyklą, Tėvelis pasikalbėjo su mokytoju
Kazimieru Barkausku, o mudu su Kazeliu,
abu tokie nusigandę, stovėjome netoli durų.
Pirmoje eilėje, kurioje sėdėjo mokiniai, pra-
dėjo vaikai į mus rodyti pirštais ir pusbalsiu
kalbėti: „Stovi kertėj...“ Žinoma, tada mudu
nesupratome, ką tai reiškia, o mokiniai, kol
Tėvelis kalbėjo su mokytoju, vis šypsojosi.
Tėveliui išėjus, mudviem paskyrė suolą.

Nebeatmenu, kaip ten su knyga buvo – tai
buvo „Žiupsnelis“. Iš jos išmokau skaityti. Man
atrodo, kad prieš tai mudu su Kaziu Tėvelis
buvo nusivedęs pas zakristijoną ir jis mus bu-
vo truputį pramokęs, o ir Tėvelis stengėsi kiek
galėdamas mums padėti. Gerai prisimenu
Tėvelio žodžius: „Judviem begigu yra mokin-
tis, yra kas pamokina, o man buvo kitaip...“

Prisimenu, kad progimnazijoje gamtą
dėstė direktoriaus žmona mokytoja Katei-
vienė. Mūsų klasėje buvo daug jau gana su-
augusių berniukų, turėjusių po 17–18 metų.

T. ir K. Jablonskiai prie savo pačių gaminamos baidarės. Nuotrauka iš Rymantės Šmaižienės archyvo

Kartą Kateivienė iš vadovėlio mums skaitė apie augalų vystymąsi. Vienas berniukai jos užklausė, kaip dygsta daigas. Mokytoja jam atsakė: „Sėdėk, aš per kitą pamoką jums paaiškinsiu.“ Kitą dieną tie vyrukai, nesulaukdami mokytojos paaiškinimo, patys neišdrįso dar kartą paklausti. Tada jie paprašė, kad aš paklausčiau, kaip tas daigelis dygsta. Aš ir paklausiau. Mokytoja pažiūrėjo į mane pikta ir pasakė, kad paaiškins per kitą pamoką. Tada mes visi suprato, kad ji pati nežino. Pats direktorius taip pat buvo mažai išsilavinęs. Jis dėstė lietuvių kalbą ir visai klasei ant lentos ištaisė žodį *sėdėjo* į žodį *sedėjo*. Per geografijos pamoką vienas vyrukas mokytojos paklausė, kaip tą žodį iš tikrųjų reikia rašyti. Mokytoja lėntoje parašė *sėdėjo*, padėjo kreidą ir išėjo; jai buvo nepatogu kritikuoti mokyklos direktorių.

Progimnazijoje mokinės per pertraukas mėgdavo aplink mokyklos pastatą vaikščioti susikabinusios po 4–5 mergaites ir dainuoti liaudies daineles.

Mes galėdavome į rusų ir prancūzų pamokas neiti ir tų dalykų nesimokyti, todėl per tas pamokas eidavome į Leibės paupius pasi-vaikščioti. Kai Skuode pradėjo veikti buhalterių kursai, tai mokiniai, baigę keturias klases, galėdavo juos lankyti. Į kursus atvažiuodavo mokinių ir iš aplinkinių miestų. Prisimenu, buvo atvažiavusių net iš Rokiškio.“

Papasakojo Anastazija Jablonskytė-Straupienė

„Prisimenu baisų vaizdą, kaip per mokyklos langus matėme vežimais ir mašinomis vežamus žmones į Sibirą. Vėliau juos vežė gyvulinuose vagonuose. Išvežė ir vienos mergaitės, kuri mokėsi paralelinėje klasėje, šeimą. Milicininkas atėjo ir išsivedė ją iš klasės. Kitą dieną protestuodami niekas nėjo į mokyklą.

Vieną naktį atėjo saugumiečiai ir išsivedė mamą. Jos namie nebuvo dvi paras ir mes nežinojome, kas su ja atsitiko. Manėme, kad kitą naktį ateis ir mus išves. Buvome jau pradėję krautis ryšulius. Vėliau mama grįžo ir papasakojo, kad kaip visuomenės atstovė buvo priversta dalyvauti vežant žmones. Pasakojo, kad sąrašą pažiūrėjo ir, kai tik galėdavo, įspėdavo žmones (dažniausiai žinią perduodavo vaikams, kad jie nubėgę perspėtų numatytus išvežti žmones). Kartais žmonės suspėdavo pasislėpti, o kiti, sužinoję, kad bus tremiami, iš anksto susikraudavo daiktus ir laukdavo, kol juos atvyks išvežti.

Buvome ir mes nuėję į stotį ieškoti išvežamos savo klasės draugės, bet mūsų neprileido prie traukinio. Ypač aktyviai žmones gaminio vienas jaunas milicininkas. Man pasakė, kad tai yra Antanas. Tos pavardės neužmiršau, net ir paaugusio to žmogaus negalėjau pakęsti.“

Papasakojo Silvija Jablonskytė-Urbšienė

„Gerai atsimenu tokį nuotykį: mokydamasi antrame skyriuje turėjau tik vieną geresnę suknelę. Kartą mama ją išplovė, bet buvo lietinga diena ir ji nespėjo išdžiūti, todėl kitą dieną neturėjau kuo

1957 m. mokiniai su mokytojomis V. Montvilaite ir Dudko Apuolės piliakalnyje. A. Mitkevičiaus nuotrauka iš Rymantės Šmaižienės archyvo

apsirengti ir likau namuose. Kaip tik tą dieną mokykloje vizitavo inspektorius, o aš buvau viena geriausių klasės skaitovių. Kitą rytą, nuėjus man į klasę, supykusi mokytoja Gaučiūtė-Vaitkevičienė paklausė manęs, kodėl nebuvau klasėje. Aš išsigandau ir pasakiau, kad mama neišleido. Mokytoja, tai išgirdusi, paliepė man eiti prie lentos ir klūpėti ten per visas tris pamokas.

Per pertrauką vaikai išbėgo į kiemą žaisti, o aš klūpėjau ir verkiau.

Trečiame skyriuje mokėsi mano sesutė Olelė. Iš vaikų sužinojusi apie mane ištikusią bėdą, parbėgo į namus ir papasakojo apie tai papuniukui. Papuniukas buvo labai išdidus, vaikų pats nemušdavo ir neleisdavo skriausti kitiems. Jis tuoj pat atėjo į mokyklą, pasiėmė mane už rankos ir nusivedė į mokytojų kambarį. Ten prie visų mokytojų jis paklausė mokytojos Gaučiūtės-Vaitkevičienės, ką padarė jo duktė, kad jai buvo paskirta tokia bausmė. Mokytoja atsakė, kad vakar be svarbios priežasties nebuvo mokykloje. Papuniukas užpyko: „Kodėl Jūs nepasiuntėte jos į namus manęs atsivesti? Aš būčiau viską paaiškinęs!“ Dabar mokytoja ironiškai nusišypsojo ir pasakė: „Veskis ją namo ir užkišk už zelkoriaus.“ Tada papuniukas parsivedė mane namo ir į pradinę mokyklą nebeleido. Mokiasiu savarankiškai namuose, padedama sesučių.“

Papasakojo Petronėlė Jablonskytė-Pliaterienė